

ניגוני נשים

ע"ש אסתר סטולמן

בית-מדרש לנשים דתיות וחילוניות
במדרשה באורנים

חנה פנחסי, אפרת, מנחת "אשה אל אחותה", בית מדרש נשי במרכז יעקב הרצוג
כותבת על השיר "צחוק" מאת תמר דבדבני

צ'ח'ק / תמר דבדבני

צ'ח'ק עֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים

שְׁלַח אוֹתְךָ אֵלַי

לְצַחֵק וּלְהַצְחֵק בִּי

לְצַחֵק אוֹתִי עַד

שְׁתַּהֲיֶה לִי

עֲדָנָה

השיר הזה נשזר כמעט כולו מאלוזיות תנ"כיות. במרכזו שרה העקרה שצחקה באושר על הולדת יצחק: "וְאֵבְרָהָם בֶּן-מֵאָת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנוֹ. וְתֹאמַר שָׂרָה צַחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל-הַשָּׁמַיִם יִצְחָק-לִי" (בראשית כא, ה) והוא רומז גם לצחוק המר אודות ההיריון הבלתי אפשרי, זה שמבטיחים המלאכים לאברהם עליו שומעת שרה מתוך האוהל: "וְאֵבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָל לְהֵיוֹת לְשָׂרָה אֲרַח כְּנָשִׁים. וְתִצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרַי בְּלִתי הֵיטֵה-לִי עֲדָנָה וְאֲדַנִּי זָקוֹן" (בראשית יח, יב). השיר הקצרצר הזה מכיל גם את הצחוק הקשה, המְצַחֵק, אותו צוחק ישמעאל הילד, ובעקבותיו מחליטה שרה לגרש את הגר וישמעאל למדבר: "וְנִתְּרָא שָׂרָה אֶת-בֶּן-הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאֵבְרָהָם מִצְחָק. וְתֹאמַר לְאֵבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנָהּ" (בראשית כא, ט).¹

אולם השיר מנטרל את החולשה הנשית שיש בתנ"ך בהקשרים אלה. לא עוד שרה באוהל שומעת מהצד את המלאכים, וצוחקת בקרבה לעצמה בלבד, כאן צחוקה עומד במרכז. השיר גם מוחק את הצחוק הנקשר בתנ"ך לשמחה באימהות אלא כולו עוסק בצחוק שהוא מיני, מלא תשוקה ומשוחרר. זו התשוקה הנשית שאין לה כמעט קול בכלל בתנ"ך.² ועוד: ה'עדנה' הנזכרת בפסוק "אַחֲרַי בְּלִתי הֵיטֵה-לִי עֲדָנָה" המתייחסת במקור המקראי לווסת ולהריון מתורגמת בשיר לאורגזמה, למיניות המנותקת מפוריות.

¹ המסורת הפרשנית, שהמשוררת ודאי מודעת אליה, מסבירה כי "מְצַחֵק משמעו רצח, גילוי עריות ועוד". עייני רש"י על בראשית פרק כא, י".
² יוצא מן הכלל הוא שיר השירים.

ניגוני נשים

ע"ש אסתר סטולמן

בית-מדרש לנשים דתיות וחילוניות
במדרשה באורנים

בשיר מעמידה המשוררת את העונג שלה במרכז. הגבר הוא כלי ביד האלוהים, ויש בשיר ערוב נועז בין הצחוק של האל, הצחוק של הגבר שיתערבב בצחוקה שלה וייצור את העדנה, שהיא המילה האחרונה בשיר. המיניות בשיר איננה עוד טומאה המנוגדת באופן בינארי לאמונה, רוחניות, ונוכחות אלוהית³ אלא להיפך, שני החלקים מושפעים אלה מאלה. האלוהים הוא שמביא את התשוקה. השיר יוצר בעיני מעגל של גוף (העדנה) רגש (הצחוק) וזהות (היהודית) המכוננים זה את זה. כותרת השיר מכריזה על הבעלות על השפה, על ניכוס מחדש שלה. "צַחֵק": תמר דבדבני לוקחת לעצמה את הכוח להגדיר מחדש את הצחוק.

³ ראו למשל הציווי של משה על הגברים לפני מעמד הר סיני: "וַיֹּאמֶר אֶל-הָעָם הָיוּ נְכַנְיִים לְשַׁלֵּשֶׁת יָמִים אֶל-תְּגָשׁוּ אֶל-אֲשֵׁה". שמות יט', טו'. כאן הנשים מזוהות עם המיניות והטומאה והגברים מכוונים אל הרוחני והאלוהי.